Úradný vestník
Európskej únie

SK
Séria C

C/2025/6743

22.12.2025

Oznámenie Komisie o podpore vykonávania smernice 2009/148/ES o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom azbestu pri práci, zmenenej smernicou 2023/2668

(C/2025/6743)

1. Úvod

Cieľom strategického rámca EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027 ([1]) (ďalej len „strategický rámec EÚ v oblasti BOZP“) je dosiahnuť, aby sa zásada 10 Európskeho piliera sociálnych práv ([2]), ktorá sa týka práva pracovníkov na vysokú úroveň ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci, premenila na konkrétne opatrenia. Jednou z priorít strategického rámca EÚ v oblasti BOZP je riešenie vystavenia účinkom azbestu pri práci, aby sa prispelo k dosiahnutiu kľúčového cieľa rámca – predchádzať úmrtiam súvisiacim so zamestnaním a chorobám z povolania.

Boj proti rakovine je prioritou Únie. Komisia sa zaviazala účinne znižovať vystavenie karcinogénnym látkam, ako je azbest, a tým významne prispieva k prevencii rakoviny v súlade s cieľmi Európskeho plánu na boj proti rakovine ([3]).

Azbest je nebezpečná látka spôsobujúca rakovinu ([4]), ktorá stále nepriaznivo ovplyvňuje zdravie mnohých pracovníkov v rôznych odvetviach, v ktorých sú riziká vystavenia stále vysoké. Patrí medzi ne stavebníctvo, ťažba, dobývanie, stavebné inžinierstvo, nakladanie s odpadom alebo údržba lodí, vlakov, lietadiel, vozidiel a strojov, ako aj pohotovostné služby, napríklad hasenie požiarov. Odhaduje sa, že v Únii je účinkom azbestu stále vystavených 4,1 až 7,3 milióna pracovníkov ([5]).

Je známe, že vystavenie účinkom azbestu pri práci má vážne zdravotné následky. Azbestové vlákna vo vzduchu môžu pri vdýchnutí spôsobiť závažné choroby, ako je mezotelióm a rakovina pľúc. Prvé príznaky ochorenia sa objavia v priemere až po 30 rokoch od okamihu vystavenia účinkom a tieto stavy môžu nakoniec viesť k úmrtiam súvisiacim so zamestnaním. Vystavenie účinkom azbestu je v Únii hlavnou príčinou rakoviny z povolania a spôsobuje až 78 % prípadov rakoviny z povolania a 88 % prípadov rakoviny pľúc z povolania, ktoré sú v členských štátoch považované za prípady súvisiace s týmto vystavením ([6]).

Azbest sa po desaťročia v celej Európe v širokej miere využíval na rôzne účely, najmä v stavebníctve, čo spôsobilo, že doteraz predstavuje ohrozenie verejného zdravia a prekážku v úsilí o zaistenie bezpečného a zdravého pracovného prostredia pre vystavených pracovníkov. Väčšia ochrana pracovníkov pred vystavením účinkom azbestu je obzvlášť dôležitá v kontexte Európskej zelenej dohody, keďže na dosiahnutie jej cieľov je nevyhnutná energetická obnova budov ([7]). Cieľom iniciatívy „vlna obnovy“ ([8]) je do roku 2030 zdvojnásobiť ročnú mieru energetickej obnovy budov. Keďže však mnohé budovy s nízkou energetickou hospodárnosťou obsahujú azbest, zrýchlením miery obnovy by sa mohol výrazne zvýšiť počet ľudí vystavených zdravotným rizikám súvisiacim s účinkami azbestu, pretože azbest nachádzajúci sa v budovách by sa počas obnovy mohol uvoľniť. Očakáva sa, že počet pracovníkov vystavených účinkom azbestu sa bude každoročne zvyšovať o 4 % až do roku 2030 ([9]). Na ochranu pracovníkov pred chorobami, podporu ich blahobytu a posilnenie európskej zdravotnej únie sú nevyhnutné ďalšie opatrenia na riadenie rizík spojených s vystavením.

([1]) Oznámenie Komisie o strategickom rámci EÚ v oblasti ochrany zdravia a bezpečnosti pri práci na obdobie 2021 – 2027, Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci v meniacom sa svete práce [COM(2021) 323 final].
([2]) Vyhlásenie európskeho piliera sociálnych práv (Ú. v. EÚ C 428, 13.12.2017, s. 10).
([3]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu a Rade: Európsky plán na boj proti rakovine, COM(2021) 44 final.
([4]) Arsenic, Metals, Fibres, and Dusts, IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans Volume 100C (Arzén, kovy, vlákna a prach, Monografie IARC o hodnotení karcinogénnych rizík pre ľudí, zväzok 100C).
([5]) Study on collecting information on substances with the view to analyse health, socio-economic and environmental impacts in connection with possible amendments of Directive 98/24/EC (Chemical Agents) and Directive 2009/148/EC (Asbestos) [Štúdia o zhromažďovaní informácií o látkach s cieľom analyzovať zdravotné, sociálno-ekonomické a environmentálne vplyvy v súvislosti s možnými zmenami smernice 98/24/ES (chemické faktory) a smernice 2009/148/ES (azbest)], záverečná správa o azbeste.
([6]) Oznámenie Komisie o práci pre budúcnosť bez azbestu: európsky prístup k riešeniu zdravotných rizík spojených s azbestom [COM(2022) 488 final].
([7]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Európska zelená dohoda [COM(2019) 640 final].
([8]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Vlna obnovy pre Európu – ekologizácia našich budov, tvorba pracovných miest, zlepšovanie životných podmienok [COM(2020) 662 final].
([9]) Na základe súčasných oznámení, trendu zvyšujúceho sa množstva odpadu obsahujúceho azbest, počtu certifikovaných pracovníkov a životnosti azbestových cementových materiálov (70 – 80 % azbestu v EÚ). Zdroj: externá štúdia RPA (2021), pozri poznámku pod čiarou č. 7.

Za posledných 40 rokov Únia prijala významné opatrenia s cieľom spočiatku obmedziť a nakoniec zakázať akékoľvek používanie azbestu. V rokoch 1983 ([10]) až 1985 ([11]) obmedzila používanie šiestich typov azbestových vlákien. V roku 1991 zakázala uvádzanie na trh a používanie piatich z uvedených typov azbestových vlákien ([12]) a používanie chryzotilového azbestu vo výrobkoch, ktoré sa vo veľkej miere používajú okrem iného v sektore stavebníctva ([13]). Smernicou Komisie 1999/77/ES ([14]) sa zakázalo používanie a uvádzanie na trh všetkých šiestich typov azbestových vlákien, pričom zákaz nadobudol účinnosť v roku 2005. Uvedená smernica bola zrušená nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z roku 2006 ([15]), v ktorom je všetok zámerne pridávaný azbest naďalej zakázaný. V zázname číslo 6 v prílohe XVII sa uvádza, že výroba, uvádzanie na trh a používanie azbestových vlákien, ako aj zmesí a výrobkov (do ktorých boli azbestové vlákna zámerne pridané) sú v Únii zakázané. Pokiaľ ide o ochranu pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom azbestu pri práci, poskytuje ju smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/148/ES ([16]), ktorou sa kodifikovala a zrušila smernica Rady 83/477/EHS ([17]), smernica Rady 91/382/EHS ([18]) a smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/18/ES ([19]).

Únia je aj v súčasnosti pevne odhodlaná podporovať členské štáty pri vytváraní a presadzovaní kvalitných pracovných miest a zároveň zlepšovať spravodlivé pracovné podmienky s cieľom chrániť bezpečnosť a zdravie pracovníkov. Tento cieľ je ústredným bodom zmeny smernice 2009/148/ES z roku 2023. Uvedená posledná zmena smernice Európskeho

([10]) Obmedzenia používania krokydolitu zavedené smernicou Rady 83/478/EHS z 19. septembra 1983, ktorou sa po piatykrát mení a dopĺňa (azbest) smernica 76/769/EHS o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov vzťahujúcich sa na obmedzenia uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov (Ú. v. ES L 263, 24.9.1983, s. 33), ktorou sa zavádzajú obmedzenia týkajúce sa azbestu do smernice Rady 76/769/EHS z 27. júla 1976 o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov vzťahujúcich sa na obmedzenia uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov (Ú. v. ES L 262, 27.9.1976, s. 201).

([11]) Obmedzenia používania chryzotilu, amozitu, antofylitu, aktinolitu a tremolitu v hračkách, vo výrobkoch určených na nastrekovanie alebo v práškovej forme, v izolačných zariadeniach, náterových farbách a lakoch, smernica Rady 85/610/EHS z 20. decembra 1985, ktorou sa po siedmykrát mení a dopĺňa (azbest) smernica 76/769/EHS o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov vzťahujúcich sa na obmedzenia uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov (Ú. v. ES L 375, 31.12.1985, s. 1).

([12]) Krokydolit, amozit, antofylit, aktinolit a tremolit.

([13]) Niektoré zariadenia, náterové farby a laky, filtre na kvapaliny, materiál používaný na povrchoch ciest, plniace a tesniace hmoty, izolačné alebo zvukotesné materiály nízkej hustoty, vzduchové filtre a filtre na plyn, podložky pod plastové podlahové krytiny a nástenné krytiny, textílie (s dočasnou výnimkou pre membrány) a strešná plsť.

([14]) Smernica Komisie 1999/77/ES z 26. júla 1999, ktorou sa prispôsobuje technickému pokroku po šiestykrát príloha I k smernici Rady 76/769/EHS o aproximácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení členských štátov vzťahujúcich sa na obmedzenia uvádzania na trh a používania niektorých nebezpečných látok a prípravkov (azbest) (Ú. v. ES L 207, 6.8.1999, s. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1999/77/oj), ktorá už nie je účinná, s termínom transpozície 1. januára 2005.

([15]) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1907/2006 z 18. decembra 2006 o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemikálií (REACH) a o zriadení Európskej chemickej agentúry, o zmene a doplnení smernice 1999/45/ES a o zrušení nariadenia Rady (EHS) č. 793/93 a nariadenia Komisie (ES) č. 1488/94, smernice Rady 76/769/EHS a smerníc Komisie 91/155/EHS, 93/67/EHS, 93/105/ES a 2000/21/ES (Ú. v. EÚ L 396, 30.12.2006, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2006/1907/oj).

([16]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/148/ES z 30. novembra 2009 o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom azbestu pri práci (kodifikované znenie) (Ú. v. EÚ L 330, 16.12.2009, s. 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2009/148/oj).

([17]) Smernica Rady 83/477/EHS z 19. septembra 1983 o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom azbestu pri práci (druhá samostatná smernica v zmysle článku 8 smernice 80/1107/EHS) (Ú. v. ES L 263, 24.9.1983, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1983/477/oj).

([18]) Smernica Rady 91/382/EHS z 25. júna 1991, ktorou sa mení a dopĺňa smernica 83/477/EHS o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom azbestu pri práci (druhá samostatná smernica v zmysle článku 8 smernice 80/1107/EHS) (Ú. v. ES L 206, 29.7.1991, s. 16, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/1991/382/oj).

([19]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2003/18/ES z 27. marca 2003, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 83/477/EHS o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom azbestu pri práci (Text s významom pre EHP) (Ú. v. EÚ L 97, 15.4.2003, s. 48, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2003/18/oj).

parlamentu a Rady 2009/148/ES smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2023/2668 ([20]), ktorou sa revidovala hraničná hodnota vystavenia azbestu pri práci (z 0,1 na 0,01 vlákna na kubický centimeter) ([21]), pomáha dosiahnuť vyššiu úroveň ochrany zdravia a bezpečnosti pracovníkov, najmä pred touto vysoko karcinogénnou látkou. Usmernenia ([22]) priložené k tomuto oznámeniu sa predkladajú v nadväznosti na oznámenie Komisie o budúcnosti bez azbestu, ako aj na zmenu smernice 2009/148/ES.

V tejto súvislosti sa v odôvodnení 29 smernice (EÚ) 2023/2668, ktorou sa mení smernica 2009/148/ES, zdôrazňuje, že je dôležité vypracovať a vydať usmernenia na uľahčenie vykonávania smernice 2009/148/ES, a to najneskôr do dvoch rokov odo dňa nadobudnutia jej účinnosti.

Usmernenia v konečnom dôsledku umožnia Únii efektívnejšie reagovať na potrebu lepšej ochrany pracovníkov pred vystavením účinkom azbestu tým, že poskytnú príklady, ako by sa s touto nebezpečnou látkou malo zaobchádzať v praxi. Prispejú aj k cieľom Kompasu konkurencieschopnosti pre EÚ ([23]), v ktorom sa stanovuje najmä zvýšenie rýchlosti a kvality rozhodovania zjednodušením rámcov a pravidiel Únie. Okrem toho prispejú aj k cieľom stanoveným v oznámení Komisie o vykonávaní a zjednodušení ([24]), keďže sa vďaka nim zlepší vykonávanie smernice 2009/148/ES tým, že pravidlá v nej uvedené budú pre zainteresované strany jasnejšie, zrozumiteľnejšie a rýchlejšie vykonateľné.

2. **Ciele**

Cieľom usmernení pre nakladanie s azbestom platných v celej Únii je uľahčiť spoločnostiam dodržiavanie predpisov a podporiť úsilie členských štátov o ich presadzovanie, pričom hlavným cieľom je ochrana pracovníkov. Táto dodatočná podpora na zabezpečenie súladu bude prínosná pre členské štáty, zamestnávateľov (najmä malé a stredné podniky, ktoré tvoria 99 % všetkých spoločností pracujúcich s azbestom ([25])), sociálnych partnerov a pracovníkov.

Cieľom usmernení je:

— pomôcť zainteresovaným stranám riadiť riziká pre ochranu zdravia a bezpečnosť pri práci súvisiace s azbestom s prihliadnutím na najnovší právny, vedecký a technologický vývoj vrátane zmeny smernice 2009/148/ES z roku 2023,

— zvýšiť informovanosť zamestnávateľov a pracovníkov o rizikách spojených s nakladaním s materiálmi obsahujúcimi azbest,

— podporiť intenzívnejšie prijímanie osvedčených postupov v členských štátoch poskytnutím prehľadu stratégií nakladania s azbestom na pracovisku,

— znížiť rozdiely v prístupe k usmerneniam poskytnutím ďalších informácií o osvedčených postupoch zainteresovaným stranám v celej Únii vrátane tých členských štátov, v ktorých je k dispozícii menej usmernení.

Usmernenia poskytujú prehľad osvedčených postupov pri nakladaní s azbestom v práci a opisujú sa v nich praktické spôsoby, ako znížiť vystavenie pracovníkov. Osvedčené postupy uvedené v týchto usmerneniach sa predkladajú ako príklady a nemali by sa považovať za jediný spôsob vykonávania právnych predpisov Únie v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Usmernenia sú určené pre všetky druhy organizácií, verejné aj súkromné, všetkých veľkostí a vzťahujú sa na širokú škálu odvetví.

([20]) Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/2668 z 22. novembra 2023, ktorou sa mení smernica 2009/148/ES o ochrane pracovníkov pred rizikami z vystavenia účinkom azbestu pri práci (Ú. v. EÚ L, 2023/2668, 30.11.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2668/oj).

([21]) V novom článku 8 smernice 2009/148/ES sa uvádza: „1. Do 20. decembra 2029 zamestnávatelia zabezpečia, aby žiadny pracovník nebol vystavený vyššej koncentrácii azbestu vo vzduchu ako 0,01 vlákna na cm^3 vo vzťahu k osemhodinovému časovo váženému priemeru (TWA – time-weighted average). 2. Od 21. decembra 2029 zamestnávatelia zabezpečia, aby žiadny pracovník nebol vystavený vyššej koncentrácii azbestu vo vzduchu ako: a) 0,01 vlákna na cm^3 ako osemhodinový časovo vážený priemer v súlade s článkom 7 ods. 7 druhým pododsekom; alebo b) 0,002 vlákna na cm^3 ako osemhodinový časovo vážený priemer.“.

([22]) SWD(2025)400 https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/document/70526012-b741-4092-ab52-3bae8de2a1b0_en.

([23]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov s názvom Kompas konkurencieschopnosti pre EÚ [COM(2025) 30 final].

([24]) Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Jednoduchšia a rýchlejšia Európa: oznámenie o vykonávaní a zjednodušení [COM(2025) 47 final].

([25]) Zdroj: externá štúdia RPA (2021), pozri poznámku pod čiarou č. 7.

Všetky zainteresované strany vrátane odborových zväzov, organizácií zamestnávateľov, podnikov, národných orgánov a odborníkov na bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci sa vyzývajú, aby tieto usmernenia používali a šírili v čo najväčšej miere.

3. **Štruktúra**

Usmernenia sú štruktúrované do modulov, ktoré čitateľom umožňujú zamerať sa na témy osobitného záujmu. Sú rozdelené do dvoch skupín:

— prvých 12 oddielov sa zaoberá všeobecnými témami, vzťahuje sa na všetky situácie vystavenia a poskytuje informácie o nakladaní s azbestom vo všeobecnosti,

— posledných päť oddielov sa zaoberá konkrétnymi situáciami vystavenia účinkom azbestu a ponúka usmernenia pre konkrétne odvetvia, ako bezpečne zaobchádzať s azbestom, pričom v prípade potreby sa odkazuje na všeobecné oddiely.

4. **Rozsiahle porady so zainteresovanými stranami**

Na príprave usmernení sa vo veľkej miere podieľali zainteresované strany, ako sú odborové zväzy, organizácie zamestnávateľov, podniky, národné orgány a odborníci na ochranu zdravia a bezpečnosť pri práci. Patrí sem:

— identifikovanie 187 existujúcich usmerňovacích dokumentov na úrovni členských štátov, Únie a na medzinárodnej úrovni, z ktorých 91 bolo posúdených ako dokumenty, ktoré môžu byť relevantné, a podrobne preskúmaných,

— zorganizovanie 10 online seminárov s viac ako 850 účastníkmi, pričom každý z nich sa zameral na rôzne oblasti, na ktoré sa vzťahujú usmernenia,

— zverejnenie výzvy na predloženie pripomienok k prvému návrhu usmernení, na základe ktorej sa vyjadrilo viac ako 130 zainteresovaných strán zo širokého spektra odvetví, ktoré poskytli viac ako 500 odpovedí,

— uskutočnenie mnohých diskusií so zainteresovanými stranami s cieľom vypracovať prípadové štúdie osvedčených postupov,

— zorganizovanie 20 pilotných diskusií (vrátane deviatich návštev na mieste) so zainteresovanými stranami, ktoré sa stretávajú so širokou škálou situácií a činností, pri ktorých dochádza k vystaveniu azbestu.

Rozsiahlymi poradami sa zabezpečilo, že usmernenia vychádzajú z najnovších poznatkov, sú praktické a realistické a zodpovedajú očakávaniam a potrebám používateľov.

Proces vypracovania týchto usmernení pozorne sledovali zástupcovia národných vlád, organizácií zamestnávateľov a pracovníkov patriacich do pracovnej skupiny pre chemické látky tripartitného Poradného výboru pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, ako aj príslušné útvary Komisie.

5. **Uverejnenie a šírenie**

Toto oznámenie bude uverejnené na webovom sídle EUR-lex ([26]). Oznámenie a priložené usmernenia budú uverejnené a prezentované aj na webovom sídle Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci a budú sa šíriť a propagovať prostredníctvom Výboru vedúcich predstaviteľov inšpekcie práce, európskych sociálnych partnerov (odborových zväzov a zástupcov zamestnávateľov) a Poradného výboru pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci.

([26]) EUR-lex je oficiálny online portál, ktorý poskytuje bezplatný prístup k právu Európskej únie.